

TÜRK BASINININ DEPREM FELAKETİ KARŞISINDAKİ TUTUMU: Kobe ve Dinar Depremleri Üzerine Bir Sunum Analizi Çalışması

Arş. Gör. Erkan YÜKSEL*

ÖZET

Türk basınının deprem felaketi karşısındaki tutumunun ele alındığı bu çalışmada yurtdışında meydana gelen Kobe depremi ile ülkemizde yaşanan Dinar depreminin basında yer alış biçimleri sorgulanmıştır. Çalışmayla Türk basınının deprem felaketine ne ölçüde ve nasıl yer verdiği tespit edilerek haber, yorum ve destekleyici haberlerle konunun bilinçli bir kamuoyu oluşturma anlamında işlenip işlenmediği somut verilerle ortaya konulmuştur. Bulgular basının deprem karşısındaki tutumunun açık bir şekilde görsel malzeme yönünde ağırlık kazandığını, bunun da ilgi çekmek ve konuyu bir süre için gündeme getirmekten öte bir sunum olmadığını belirlerken, ülkemizde yaşanan deprem olayında göreceli olarak daha fazla metne yer verildiğini göstermiştir. Bunun yanında deprem konusunda halkı aydınlatma ve bilinçli bir kamuoyu oluşturma açısından basının oldukça eksik kaldığı belirlenmiştir.

GİRİŞ

Varolduğu günden bu yana doğa ile mücadelesini sürdüren insanoğlunun elde ettiği bütün teknolojik olanaklara karşın 2000’li yıllara hazırlanılan şu günlerde bile hâlâ karşı konulamayan doğal felaketlerin başında ‘deprem’ gelmektedir.

1995 yılının başında Japonya’nın Kobe kentinde meydana gelen son 70 yılın en şiddetli depremi, dünyanın deprem konusunda ‘en tecrübeli ve en iddialı’ ülkesinin yaklaşık 5.000 vatandaşının toprak altında kalmasına neden olmuştur. 17 Ocak 1995 günü yerel saat ile 05.46’da meydana gelen Richter ölçeğine göre 7.2 şiddetindeki deprem, 30 saniye sürmüş ve kenti yerle bir etmeye yetmiştir. 1.4 milyon nüfuslu Kobe’de 11.809 bina zarar görmüş, yolların bazı bölümlerinde çatlaklar meydana gelmiş, otoyollar ikiye ayrılmış, 10 tren raydan çıkmış, 2 tren devrilmiş, haberleşme ve elektrik şebekeleri “iflas” etmiş, doğalgaz boru hattında meydana gelen sızıntılar nedeniyle yüzlerce yangın çıkmıştır. Katrilyonluk maddi

---

* Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi

hasarın meydana geldiği depremde 13 bin 80 kişi yaralanmış ve yaklaşık 200.000 kişi de evsiz kalmıştır (Sabah, Hürriyet ve Zaman Gazeteleri, 18-24 Ocak 1995).

% 92'si deprem tehlikesiyle karşı karşıya bulunan ülkemiz açısından bu tür felaket haberlerinin duyulması her seferinde endişeyle karşılanmakta ve akla "Acaba bu deprem bizde yaşansaydı, sonuçları daha feci olur muydu?" sorusunu getirmektedir. Kobe depremiyle bir kez daha akla gelen bu soru da çok geçmeden endişeleri haklı çıkarmıştır. Bu kez 'feryat sesleri' Afyon'un Dinar ilçesinden yükselmiş ve Dinar 'yerle bir' olmuştur.

Dinar'da 26 Eylül 1995'te saat 16:58'de meydana gelen 4.6 şiddetindeki ilk sarsıntıda dokuz kişi yaralanmış, kamu binalarının tamamı hasar görmüş, 300' e yakın ev oturulamaz duruma gelmiştir. Ertesi gün 4.8 ve iki gün sonra da 3.6 şiddetinde birbirini izleyen sarsıntılarla halk geceyi dışarıda geçirmeye başlamış, hasar gören ev sayısı 500'e ulaşmıştır. Dinar'a en ağır darbe, 1 Ekim günü saat 17:57'de gelmiştir. 10 saniye süren ve 6.1 şiddetindeki deprem, yetkililerin açıklamalarına göre '7.8 şiddetindeymiş gibi' tahribat yapmıştır. Çevre ilçelerde de ağır hasarlara yol açan bu depremler 4.7 ve 3.9 şiddetinde gerçekleşen yeni sarsıntılarla devam etmiş ve Dinar'da deprem süresi içinde 125 'in üzerinde sarsıntı tespit edilmiştir. (Hürriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri, 2-8 Ekim 1995).

Son depremlerle birlikte Dinar'da, 4.000 bina kullanılamaz duruma gelirken, 55 kamu binasından 25'i ağır hasar görmüş 10 trilyon liranın üzerinde maddi hasarın meydana geldiği açıklanmıştır. Öte yandan yaklaşık 95 kişi yaşamını kaybederken, 250 kişi de yaralanmıştır. 35 bin olan Dinar'ın nüfusu, yaşanan göç nedeniyle deprem sonrasında 10 bine düşmüştür. Bundan önce, Dinar'da 7 Ağustos 1925'te gerçekleşen 5.9 şiddetindeki depremde de 330 kişi hayatını yitirmiştir. Bu doğrultuda, son depremin öncekine göre daha az ölümcül sonuçlar doğurduğu anlaşılmaktadır. Ancak, depremin tahribatına bakılarak yapılan değerlendirmenin depremin şiddetinden daha fazla çıkmış olması ise, daha önceki depremlerden ders alınmadığını gösterir niteliktedir.

Deprem felaketinin ülkemiz açısından önemini ortaya koymak açısından burada bir varsayımı ele almakta ayrıca yarar vardır. Örneğin, İstanbul'da meydana gelebilecek 6.4 ile 7 şiddetindeki bir depremin 4 ila 33 bin kişinin ölümüne, 100 bin kişinin yaralanmasına, yapıların beşte birinin hasar görmesine ve yıkılmasına, 110 yerde yangın çıkmasına, 1 ile 3 milyon kişinin de açıkta kalmasına neden olabileceği belirtilmektedir (Zaman, 19 Ocak 1995). Bunların hiç de küçümsenecek rakamlar olmadığı açıktır.

Öte yandan günümüzde deprem felaketi karşısında yapabilecek birşeyler olmadığını söylemek ise mümkün değildir. Deprem önceden haber verilemeyen,

ancak bilinçli bir şekilde karşı konulabilinecek bir felakettir. Çağdaş toplumlarda depreme karşı koymanın anlamı, deprem öncesinde sivil savunma birlikleri oluşturmak, binaları depreme dayanıklı bir şekilde inşa etmek ve halkı depremden korunma yöntemleri karşısında bilgilendirmektir. Toplumsal dengelerde çağdaş toplumların temelleri olan bilgilendirme ve iletişim görevini dördüncü güç olarak yerine getirdiği düşünülen basına da bu anlamda önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerin en başında da kamuoyunun deprem tehlikesi karşısında bilinçlendirilmesini sağlamak gelmektedir. Peki Türk basını üzerine düşen bu görevi yerine getirebilmekte midir? Acaba yaşanan Kobe ve Dinar depremlerinde bu görevini yerine getirebilmiş midir?

YÖNTEM VE SINIRLILIKLAR

Yukarıda sıralanan soruları yanıtlamak üzere gerçekleştirilen bu çalışmada basının deprem haberlerini sunum ya da yer veriş biçimini belirlemek için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Çalışmada sınırlılık olarak, Kobe’de meydana gelen deprem haberlerinin Türkiye’de yayınlanmaya başladığı 18 Ocak ile 24 Ocak 1995’e ve Dinar’ı büyük şekilde etkileyen deprem haberlerinin yayınlanmaya başladığı 2 Ekim ile 8 Ekim 1995’e kadar geçen yedi gün incelenmiştir. Türk basınına temsilen ise, çalışma yapıldığı tarihlerde “en çok tiraja sahip” gazetelerden üçü, Hürriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri ele alınmıştır. Gazetelerde haberler başlık, metin ve fotoğraf (görsel malzeme) olarak ayrı ayrı, köşe yazıları da çerçevesi ile birlikte, ölçülerek kapladığı alanlar ‘santimetrekare’ cinsinden hesaplanmıştır. Ayrıca sütun arası boşluklar, karakter ve punto farklılıkları nedeniyle doğan boş alanlar da “habere ayrılan alan” olarak hesaplamaya dahil edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Kobe Haberleri

Kobe kaynaklı haberlerin gazetelerde yer alış biçimine ilişkin Tablo 1’de sunulan bulgular doğrultusunda deprem haberlerinin günlere göre dağılımı açısından şu noktaların altını çizmek mümkündür:

Gazetelere iri puntolarla 18 Ocak günü manşetlerden giren Kobe depremi haberlerinde bolca çarpıcı fotoğrafa yer verilmiştir. Haberlere ayrılan alanın yarısı fotoğraflarla ve kalan yarısı da ağırlıklı olarak başlıklarla değerlendirilmiştir. Haber metnine ayrılan alan, haber başlıkları için ayrılandan daha azdır. Gazetelerin tümü içinde haberlerin oranı % 2 ile 8 arasında değişmektedir. Ertesi gün,

yayınlanan haberlerin gazete içindeki oranı yarı yarıya azalırken, haber unsurlarının (başlık, fotoğraf ve metin) dağılımında bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Üçüncü gün, gazetelerde deprem haberlerinin oranı % 2'nin de altına inerken, Hürriyet'te fotoğrafa ayrılan alanın büyüklüğü % 73'e çıkmıştır. Dördüncü gün, haber başlıklarından kısılan alanın haber metnine eklenmeye başladığının belginleştiği gündür. Japonya'daki Hokkiado adasının 6.2 şiddetinde sallandığı beşinci gün, bu olayın da etkisiyle haber metnine ayrılan alan en yüksek orana, ortalama % 31 seviyesine ulaşmıştır. Daha sonraki günlerde Sabah ve Hürriyet deprem konusunu gündemlerinden çıkarırken, Zaman'da Kobe'de yaşamın normale döndüğüne yönelik haberin yer bulduğu belirlenmektedir.

Tablo 1: Kobe Haberlerinin Dağılımı ve Toplamın Bir Gazetedeki Oranı (cm2)

Günler:		1	2	3	4	5	6	7	Toplam	%
HÜRRIYET 50.024 cm2	Başlık	497	154	84	111	60	0	8	914	0.3
	Foto	1208	222	459	301	176	0	198	2564	0.7
	Metin	680	303	87	184	121	0	64	1439	0.4
	Toplam	2385	679	630	596	357	0	270	4917	1.4
SABAH 42.328 cm2	Başlık	1235	621	190	72	7	0	0	2125	0.7
	Foto	1505	1305	224	473	63	0	0	3570	1.2
	Metin	611	457	116	221	56	0	0	1461	0.5
	Toplam	3351	2383	530	766	126	0	0	7156	2.4
ZAMAN 38.480 cm2	Başlık	176	187	99	50	66	23	71	672	0.2
	Foto	428	376	160	180	198	90	323	1755	0.7
	Metin	233	212	165	130	84	45	90	959	0.4
	Toplam	837	775	424	360	348	158	484	3386	1.3
TOPLAM 43.611 cm2 (Ortalama)	Başlık	1908	962	373	233	133	23	79	3711	0.4
	Foto	3141	1903	843	954	437	90	521	7889	0.9
	Metin	1524	972	368	535	261	45	154	3859	0.4
	Toplam	6573	3837	1584	1712	831	158	754	15459	1.7

Bir haftalık bulgular biraraya getirildiğinde, bu süre içerisinde deprem haberlerine en fazla yeri ayıran gazetelerin Sabah, Hürriyet ve Zaman şeklinde sıralandığı görülmektedir. Bir haftalık Kobe haberlerinin toplamının ortalama bir gazeteye oranı ise % 1.7 biçiminde belirlenmektedir. Ortalama olarak bir hafta sonunda Sabah sayfalarının % 2.4'ünde, Hürriyet 1.4'ünde ve Zaman da 1.3'ünde Kobe haberlerine yer ayırmıştır. Genel olarak bu haberlerin dörtte ikisini fotoğraflar, birini başlıklar ve birini de haber metni kaplamıştır.

Tablo 2: Kobe Depreminde Yayınlanan Yan Haberlerin Dağılımı ve Toplamın Bir Gazetede Oranı (cm2)

Günler:	1	2	3	4	5	6	7	Toplam	%
HÜRRIYET	68	35	0	0	0	100	0	203	0.05
SABAH	0	759	392	0	0	244	0	1395	0.47
ZAMAN	0	1728	0	0	345	0	0	2073	0.77

Kobe kaynaklı olmayan ve deprem konusunu ele alan, deprem konusundaki bilgileri içeren diğer haberler anlamında görülen “yan haberler” açısından ise, tablo 2’de ortaya konulduğu gibi en fazla yeri ayıran gazeteler Zaman, Sabah ve Hürriyet şeklinde sıralanmaktadır. Ancak bu haberlerin de gazete içinde önemli bir oran tutmadıkları belirlenmiştir.

Depremle ilgili köşe yazıları konusunda ise tablo 3’e bakıldığında gazetelerde “yok” denecek kadar az oranda deprem konusuna değinen köşe yazısının var olduğu görülmektedir. En fazla köşe yazısını Zaman’da okur mektupları oluştururken, Hürriyet ve Sabah’ta konu kendi köşe yazarlarınca ele alınmıştır.

Tablo 3: Kobe Depreminde Yayınlanan Köşe Yazılarının Dağılımı ve Toplamın Bir Gazetede Oranı (cm2)

Günler:	1	2	3	4	5	6	7	Toplam	%
HÜRRIYET	0	0	60	0	0	0	0	60	0.01
SABAH	0	193	0	0	0	0	0	193	0.06
ZAMAN	0	0	95	486	0	0	0	581	0.21

Daha özeldir ise şunları söylemek mümkündür: Öncelikle Türk basınında Türkiye’yi yakından ilgilendiren bir doğal afet tehdidinin, bir başka ülkenin başına felaket biçiminde gelmesi ilk iki gün gündemin önemli bir konusunu oluşturmaktadır. Yan haberler açısından en yoğun gün ikinci gün olurken, köşe yazıları üçüncü gün ağırlık kazanmaktadır. Deprem konusunda kamuoyunu aydınlatıcı ve bilinçlendirici eş deyişle şimdiye kadar kaç deprem olduğunu, bunların sonuçlarını, deprem tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu ve depremin ülkemizde de önemli sonuçlar doğurabileceğini, deprem anında ne yapılacağını ve şimdiden alınabilecek önlemleri okurlarına sunan gazete sıralamasında “yan haberler”den anlaşıldığı gibi Zaman Gazetesi önemli bir farkla önde giderken onu Sabah izlemiştir.

Öte yandan gazetelerin haber kaynakları, elde edilen bulgulara bir başka açıdan ışık tutması yönünde önemlidir. Sabah’ın kullandığı fotoğraflar Associated Press

kaynaklıdır. Bol ve büyük fotoğraf kullanılmasında bunun etkisi olduğu düşünülebilir. Hürriyet ve Zaman ise, kendi muhabirlerinin haber ve fotoğraflarını kullanmışlardır. Bu da haberlerin devamında etkileyici olabilecek bir unsur olarak tanımlanabilmektedir.

Daha ötede ise, haber içeriklerinde yer alan bilgilerin hiçbir gazetede birbirini tutmadığı görülmektedir. Örneğin ilk gün, Hürriyet’de depremin 30 saniye sürdüğü ve 1.311 can aldığı belirtilirken, Zaman’da 40 saniye sürdüğü ve 1.456 kişinin öldüğü kaydedilmektedir. İkinci gün Sabah’da ölü sayısı 2.872, Hürriyet ve Zaman’da ise 2.559 olarak belirtilmiştir. Sonraki günlerde de bu rakamlar gazetelerde farklı farklı sunulmuştur.

Dinar Haberleri

Dinar kaynaklı haberlerin gazetelerde yer alış biçimine ilişkin Tablo 4’te sunulan bulgular doğrultusunda deprem haberlerinin günlere göre dağılımı açısından şu noktaların altını çizmek mümkündür:

Dinar depremi haberleri, gazetelere 2 Ekim 1995 günü birinci sayfadan girmiştir. Olaydan hemen sonra Dinar’a ulaşan muhabirlerin çektikleri fotoğraflar, gazetelerin yaptığı “ikinci baskıların” birinci sayfalarını kaplamıştır. Depremin ilk günü Zaman, haberinde fotoğraf kullanmazken, Hürriyet ve Sabah sayfalarının yaklaşık yüzde beşini bu konuya ayırarak, haberlerinin yaklaşık yarı alanında fotoğrafa yer vermiştir. İlk güne göre basında çıkan haber miktarının gazetelerin yaklaşık % 10’una ulaştığı ikinci günde, yine fotoğrafların üstünlüğünden söz etmek mümkünse de, başlıklar yönünde bir kısılmaya gidilerek haber metnine ve fotoğraflara ayrılan alanın bir parça daha arttığı (% 8) dikkatleri çekmektedir. Sabah’ta haberin gündemden düştüğünün söylenebileceği üçüncü gün, Hürriyet ve Zaman’da deprem haberleri gazetenin % 3.5’i seviyelerindedir. Bununla birlikte haber metnine ayrılan alan, fotoğraflardan yapılan kısımlarla % 40’lara ulaşmıştır.

Dördüncü gün Hürriyet konuyu gündeminden düşürürken, Sabah ve Zaman’da önceki günde yayınlanan haberlere ayrılan alan artmıştır. Zaman’da bu oran % 6’ya yaklaşırken, haber metinlerine ayrılan alan bütün gazetelerde artmış ve Hürriyet’te haberin daha geri planda, iç sayfalarda sunumu ile % 83’e ulaşmıştır. Beşinci gün deprem haberleri ilk günün üç katı kadar azalma göstermiş, gazetelerin % 1’inin altına düşmüş ve iç sayfalara taşınmıştır. Böyle olunca da daha önce fotoğraf yönündeki hakimiyet haber metnine doğru kaymış ve başlıklar daha da kısılmıştır. Burdur’da yaşanan sallantının da haberlere eklendiği altıncı günde, yine % 1’lik oran aşılamamıştır. Aksiyon dergisinin “Göller bölgesinde neler oluyor?” haberini sayfalarında değerlendiren Zaman’da ise, bu haberin etkisiyle haberlerin oranı

gazetinin yaklaşık % 3'ünü bulmuştur. Gazetelerde son gün deprem haberlerine ayrılan alan son iki günün üzerine çıkarken, metin yönünde değişmiş olan denge de yine fotoğraf yönüne kaymıştır.

Tablo 4: Dinar Haberlerinin Dağılımı ve Toplamın Bir Gazetede Oranı (cm2)

Günler:		1	2	3	4	5	6	7	Toplam	%
HÜRRİYET 50.024 cm2	Başlık	681	1203	476	94	70	48	96	2668	0.8
	Foto	1015	2545	752	12	105	0	399	4828	1.4
	Metin	598	1269	711	516	124	239	210	3667	1
	Toplam	2294	5017	1939	622	299	287	705	11163	3.2
SABAH 42.328 cm2	Başlık	723	655	148	213	123	122	249	2233	0.8
	Foto	1169	1839	423	600	188	295	284	4798	1.6
	Metin	640	1281	382	641	380	389	287	4000	1.3
	Toplam	2532	3775	953	1454	691	806	820	11031	3.7
ZAMAN 38.480 cm2	Başlık	51	632	270	341	61	199	280	1834	0.7
	Foto	0	1441	282	595	52	368	304	3042	1.1
	Metin	92	1087	595	1266	257	551	612	4460	1.7
	Toplam	143	3160	1147	2202	370	1118	1196	9336	3.5
TOPLAM 43.611 cm2 (Ortalama)	Başlık	1455	2490	894	648	254	369	625	6590	0.7
	Foto	2184	5825	1457	1207	345	663	987	12395	1.4
	Metin	1330	3637	1688	2423	761	1179	1109	11750	1.3
	Toplam	4969	11952	4039	4278	1360	2211	2721	30735	3.4

Bir haftalık bulgular biraraya getirildiğinde, yedi günlük Dinar haberlerinin toplamının ortalama bir gazeteye oranı % 3.4 biçiminde belirlenmektedir. Birbirine yakın olmakla birlikte haberlere en fazla yer veren gazeteler sıralaması Hürriyet, Sabah ve Zaman şeklindedir. Bu haberlerin ilk sayfalarda verildiği ilk günlerde haberlere ayrılan alanın yarısını fotoğraflar kaplamışken, daha sonraki günlerde iç sayfalarda verilmeye başlanan haberlerde metin ögesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bir haftalık ortalama açısından ise durum, % 40 fotoğraf, % 38 metin ve % 22 başlıklar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu arada genel olarak bir haftalık haberlerin ortalamasıyla, Sabah ve Hürriyet'in ilk sırada fotoğrafa, Zaman'ın ise metne yer verdiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5'te sunulan depremle ilgili köşe yazıları açısından ise, gazetelerin sıralaması Hürriyet, Sabah ve Zaman şeklindedir. Haberin gündemden düşürüldüğü üçüncü günden itibaren başlayan depremle ilgili köşe yazıları, örneğin Hürriyet'in % 2'sini elde edebilecek kadar geniş bir alan kaplamıştır. Diğer gazetelerde de % 1 seviyesinin altında büyüklüklerde köşe yazıları yayınlanmıştır. Gazetelerin kendi

yazarlarının kaleme aldığı köşe yazılarında genel olarak, binaların depreme dayanıksızlığı, önlem alınmadığı, olayın bir kader olmadığı, depreme karşı duyarsız kalındığı ve insana değer verilmediği gibi temalar ön plana çıkmaktadır.

Tablo 5: Dinar Depreminde Yayınlanan Köşe Yazılarının Dağılımı ve Toplamın Bir Gazetede Oranı (cm2)

Günler:	1	2	3	4	5	6	7	Toplam	%
HÜRRİYET	0	1317	396	290	0	0	0	2003	0.57
SABAH	0	0	308	567	100	0	265	1240	0.41
ZAMAN	0	92	536	246	0	0	0	874	0.32

Öte yandan haber kaynakları açısından eklemekte yarar vardır ki, bütün gazetelerin olay yerine 10'a yakın muhabir gönderdikleri haberlerde belirtilen muhabir adlarından anlaşılmaktadır. Ancak gazeteler muhabir ekiplerinin gönderdikleri haberlerle de yetinmeyip, Ankara ve İstanbul hatta daha önce büyük depremler geçiren Erzurum kaynaklı haberleri de deprem haberleri çerçevesinde sunmuşlardır. Ayrıca, gazetelerin başlattıkları yardım kampanyaları da dikkat çekicidir. Bunlar da haberlerin devamında ve büyüklüğünde etkili olmuştur.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, karşı konulmaz bir doğal felaket olan depremin ülkemizde ve ülkemiz toprakları dışında yarattığı facialardan Türk basınının bir ders çıkararak, kamuoyunu deprem tehlikesi karşısında bilinçlendirme işlevini ne ölçüde yerine getirdiği somut verilerle ortaya konulmak istenilmiştir. Birbirine yakın tarihlerde meydana gelen Kobe ve Dinar depremlerinin incelendiği çalışmada elde edilen bulgular, ülkemiz toprakları dışında meydana gelen bir deprem olayının ilk iki gün, ülkemiz topraklarında meydana gelen bir deprem olayının da ilk üç gün basınımızın gündemini işgal ettiğini belirlemektedir.

Genel bir çerçeve ile öncelikle haber kaynakları açısından bir değerlendirme yapılırsa, Kobe haberlerini kimi gazetelerin ajanslardan, kimi gazetelerin de kendi muhabirlerinden aldıkları belirlenmektedir. Belki de bu nedenle haberlerdeki verilerde önemli farklılıklar görülmektedir. Dinar'da ise, gazeteler kendi muhabir-ekiplerini olay yerine göndermişlerdir. Belki de bu nedenle haberlerin verilerinde bir tutarlılık dikkati çekmektedir. Haber içeriği açısından da gazetelerin yurtdışı kaynaklı deprem olayını yalnızca "konu" olarak ele aldıkları, dünyada meydana gelen depremleri ve depremden korunma yöntemleri gibi yan haberlere de "deprem konusu" çerçevesinde yer verdikleri anlaşılmaktadır. Dinar'da ise, bu tür yan haberler ön planda değildir. Deprem, "Dinar'daki bir deprem olayı" olarak

değerlendirilmiştir. Bu nedenle daha çok olup bitenler, halkın durumu, yardımların ulaşması ve depremin boyutları ön plana çıkartılmıştır.

Bu belirlemelerden sonra sunum analizinin ortaya koyduğu bulgular bir haftalık süre toplamında genel hatlarıyla değerlendirilirse, gazetelerin Dinar haberlerine ayırdıkları alanın, Kobe haberlerine ayrıldandan yaklaşık iki kat daha fazla olduğu belirtilmelidir. Her iki olayda da gazeteler ilk günlerde fotoğraf unsuruna büyük önem verirlerken, izleyen günlerde Dinar haberlerinde metnin ağırlığı ön plana çıkmıştır. Başka bir deyişle Kobe depremi daha çok fotoğraf ve büyük başlıklarla, daha az haber metniyle sayfalandaki yerini almıştır. Ayrıca, Dinar depremine yönelik haberlerin, Kobe haberlerinden daha fazla oranda ilk sayfalarda işlendiği de vurgulanmalıdır.

Köşe yazıları açısından bakıldığında, Kobe depreminde yayınlanan yazı ve yorumların yok denecek kadar azlığı dikkatleri çekerken, Dinar depreminde ilgi yaklaşık 5 kat artış göstermiştir. Yazarlar, Dinar depremini daha fazla kaleme almışlar, Kobe depremine ilgi göstermemişlerdir.

Her iki depreme yönelik yayınlar biraraya getirildiğinde ise gazetelerin deprem olaylarını fotoğraflarla anlattıkları, başlıklarla ilgi çekici hale getirdikleri anlaşılmaktadır. Ancak her iki depremde de gazeteler, ülkemiz topraklarının yüzde 92'sini tehdit eden deprem felaketi karşısında kamuoyunu bilinçlendirmeye ve aydınlatmaya yönelik bilgiler sunmakta yetersiz kalmış, olayların duyurumu ile yetinmiştir. Başka bir deyişle basın, deprem haberinin üzerinde 'bir kibrit ışığının yandığı sürece' durmuş ve sonra ilgisini başka olay ya da konulara çevirmiştir. İnceleme sonrası haftalarda her iki depremde de konunun tamamen gündemden ve ön sayfalardan düştüğü görülmektedir. Öte yandan ülkemizdeki felaket karşısında basının farklı bir tavrı da eklenmelidir. Gazeteler depremin hemen ertesinde "yardım kampanyalarına" girişmişler, felaketzedelere yardım ulaşması konusunda hem haberleriyle ve hem de düzenledikleri kampanyalarla aracı olmuşlardır. Bu anlamdaki 'işlevlerini' fazlasıyla yerine getirmişlerdir. Ancak işaret edildiği gibi kamuoyunu bilinçlendirme açısından aynı şeyleri söylemek mümkün değildir.

Sonuç olarak gazetelerin deprem haberlerini sunum biçimi, gazetelerin "bakmak için" olduğu yargılarını destekler şekilde bulunmuştur. Köşe yazarlarının konuya ilgisi, Kobe olayında ders çıkarmak olmamış, Dinar'da da felaket yaşandıktan sonra olayı dramatize etmek şeklinde görülmüştür. Örneğin, köşe yazılarında yapıların teknik vasıfları, deprem kuşakları üzerine kurulmaları ve ruhsat almaları, yardımların ulaşmasında karşılaşılan zorluklar, gözü yaşlı insanlar gibi temalarla "insana verilmeyen değer" işlenmişse de, basının kamuoyunun deprem karşısında bilinçlendirilmesi ve yetkililerin önceden uyarılması gibi (bu çalışmanın da dikkati çekmek istediği şekilde) kendi işlevlerini eksiksiz yerine

getirip getirmediği noktasındaki “iğneyi kendine batırması” yönünün eksik kaldığı düşünülmektedir. Başka bir deyişle “Acaba basın kendi üzerine düşenleri eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmiş mi?” sorusu sorulduğunda ciddi bir şekilde “evet” yanıtıyla karşılaşmak mümkün değildir. Öte yandan bugün bakıldığında “Deprem oldu, manşetler atıldı, yardım kampanyaları düzenlendi. Peki, ya şimdi Dinar’da herşey normal mi? Binalar depreme karşı daha mı dayanıklı inşa ediliyor? Daha mı ciddi biçimde kontrolden geçiriliyor? Halk depremden korunma konusunda yeterince bilinçlendi mi? Bir deprem olursa ne yapacağını yeterince biliyor mu?” İşte bu gibi sorular hâlâ yanıt beklemekte ve basın, neredeyse yaşananları ve manşetlerini unutmuş gibi davranmaktadır. Başka bir ifadeyle, bir gazete haberinin başlığıyla anlatılırsa “Erzincan’dan alınmayan ders (Zaman, 19 Ocak 1995)” bu kez Kobe ve Dinar’dan da alınmamıştır. Kısacası şaşırılmamak gerekir ki, bir başka depremde yine aynı haber başlıklarını görmek belki de mümkün olabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Gökçe, O. (1995). **İçerik Çözümlemesi**. İkinci Baskı. Konya: İletişim Fakültesi Yayınları.

Hürriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri. 18-24 Ocak 1995.

Hürriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri. 25-31 Ocak 1995.

Hürriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri. 2-8 Ekim 1995.

Hürriyet, Sabah ve Zaman Gazeteleri. 9-15 Ekim 1995.